

Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση

(2014)

9ο Πανελλήνιο Συνέδριο με Διεθνή Συμμετοχή "Τεχνολογίες της Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση"

Ψηφιακή γωνιά βιβλιοθήκης έναντι παραδοσιακής: στάσεις και απόψεις των νηπιαγωγών

Σπυριδούλα Αντωνάτου

Βιβλιογραφική αναφορά:

Αντωνάτου Σ. (2022). Ψηφιακή γωνιά βιβλιοθήκης έναντι παραδοσιακής: στάσεις και απόψεις των νηπιαγωγών. *Συνέδρια της Ελληνικής Επιστημονικής Ένωσης Τεχνολογιών Πληροφορίας & Επικοινωνιών στην Εκπαίδευση*, 56-61. ανακτήθηκε από <https://eproceedings.epublishing.ekt.gr/index.php/cetpe/article/view/3907>

Ψηφιακή γωνιά βιβλιοθήκης έναντι παραδοσιακής: στάσεις και απόψεις των νηπιαγωγών

Αντωνάτου Σπυριδούλα
gadonatou@gmail.com
Νηπιαγωγός 3^{ου} Νηπιαγωγείου Νέας Κυδωνίας Χανίων
ΜΑ, Υποψήφια διδάκτορας Πανεπιστημίου Κρήτης.

Περίληψη

Η παρούσα έρευνα εξετάζει τις απόψεις των νηπιαγωγών για την αντικατάσταση της παραδοσιακής «γωνιάς βιβλιοθήκης» από τη ψηφιακή. Καθώς εφαρμόζουν την ανάγνωση λογοτεχνημάτων με χρήση υπολογιστή, τα ψηφιακά βιβλία (e-books) αποτελούν ένα μέσο με το οποίο φέρνουν τα παιδιά σε επαφή με την Παιδική Λογοτεχνία. Παράλληλα, αποτελούν μια καλή και με χαμηλό κόστος λύση στο πρόβλημα των φτωχών βιβλιοθηκών των νηπιαγωγείων. Παρ' όλα ταύτα, για ποικίλους λόγους οι νηπιαγωγοί διαφωνούν με την αντικατάσταση της παραδοσιακής «γωνιάς βιβλιοθήκης» από τη ψηφιακή. Μερικοί από αυτούς είναι η ανεπαρκής υλικοτεχνική υποδομή, η μη φορητότητα του ηλεκτρονικού υπολογιστή, η έλλειψη αλληλεπίδρασης του αναγνώστη με τους γύρω, η χρήση λιγότερων αισθήσεων, η έλλειψη επαφής με το βιβλίο - αντικείμενο καθώς και η αποδυνάμωση του ρόλου των εκπαιδευτικών. Η συλλογή των ερευνητικών δεδομένων έγινε με ημιδομημένη συνέντευξη σε 45 νηπιαγωγούς και πραγματοποιήθηκε ανάθεση περιεχομένου.

Λέξεις κλειδιά: ψηφιακή γωνιά βιβλιοθήκης, ψηφιακή ανάγνωση, παραδοσιακή ανάγνωση, Παιδική Λογοτεχνία και ψηφιακό βιβλίο (e-book), ανάγνωση με χρήση υπολογιστή, ψηφιακό βιβλίο (e-book).

Εισαγωγή

Η επανάσταση της ψηφιακής βιβλιοθήκης ξεκίνησε πριν από μια εικοσαετία, φέρνοντας τα παιδιά σε επαφή με την Παιδική Λογοτεχνία μέσω των ψηφιακών δίσκων δεδομένης μνήμης (cd ROM). Η επανάσταση αυτή, είχε σαν αποτέλεσμα την αναδιτύπωση του ορισμού της λέξης «βιβλίο», ως μια ακολουθία σχετιζόμενων έντοπων σελίδων ή προβολών σε οθόνη (Lamp, 2011).

Το ολοένα και αυξανόμενο ενδιαφέρον για την ανάγνωση ψηφιακών βιβλίων (e-books), οδήγησε σε σχετικές έρευνες για την αλλαγή των αντιλήψεων αλλά και την επίδρασή τους στην ανάγνωση των παραδοσιακών βιβλίων. Επίσης, οδήγησε στη διερεύνηση των διαφορετικών τρόπων διάθεσης των ψηφιακών βιβλίων (e-books) στο αναγνωστικό κοινό. Δείχθηκε ότι οι ενήλικοι αναγνώστες ψηφιακών βιβλίων (ψηφιακοί αναγνώστες), διαβάζουν περισσότερο και συχνότερα από τους αναγνώστες των παραδοσιακών βιβλίων (παραδοσιακοί αναγνώστες). Δείχθηκε δηλαδή, ότι οι ενήλικες ψηφιακοί αναγνώστες υπερτερούν έναντι των παραδοσιακών, τόσο ως προς τη συχνότητα ανάγνωσης όσο και ως προς τον αριθμό των βιβλίων που διαβάζουν. Παρ' όλα ταύτα το παραδοσιακό βιβλίο, σύμφωνα με σχετική έρευνα, θεωρείται από τους ενήλικες κατά 81%, ως το καλύτερο μέσο για διάβασμα μαζί με παιδιά (Rainie et al., 2012).

Στην Ελλάδα, το Αναλυτικό Πρόγραμμα για το Νηπιαγωγείο, προτείνει τις Τ.Π.Ε ως βασικό μέσο επαφής των παιδιών με την Παιδική Λογοτεχνία. Έτσι, πιο συγκεκριμένα προβλέπει τη χρήση υπολογιστή για να ακούν τα παιδιά ιστορίες και παραμύθια (ΥΠΕΠΘ, 2003). Επίσης το Νέο Σχολείο στο Πιλοτικό Πρόγραμμα Σπουδών για το Νηπιαγωγείο,

προβλέπει μια ψηφιοποιημένη ενιαία βιβλιοθήκη για όλα τα μαθήματα, ενώ στόχος είναι η πλοτική χρήση του e-book (ΥΔΒΜΘ, 2011).

Έχει δείχθει ότι το ψηφιακό βιβλίο (e-book) ως κριτήριο επιλογής κερδίζει την προτίμηση των παιδιών - αναγνώστων του δημοτικού σχολείου, έναντι άλλων κριτηρίων επιλογής όπως είναι το θέμα, η πλοκή ή οι ήρωες. Είναι γενικά παραδεκτό ότι τα παιδιά σε αυτή την ηλικία προτιμούν τα e-books, διότι, σύμφωνα με τις έρευνες, τους αρέσει το αυτόματο γύρισμα των σελίδων, η δυνατότητα επιλογής ενός διαφορετικού τέλους και η αφήγηση της ιστορίας. Όμως τα παιδιά αυτής της ηλικίας σύμφωνα με τα ερευνητικά δεδομένα δε μπορούν να αγνοήσουν τα παραδοσιακά βιβλία (Jones & Brown, 2011).

Βέβαια, οι σχετικές έρευνες έδειξαν ότι για την επιλογή της ψηφιακής βιβλιοθήκης έναντι της παραδοσιακής, το κίνητρο για τη χρήση Νέων Τεχνολογιών πρέπει να προϋπάρχει ως ατομικό ενδιαφέρον. Παράλληλα, οι γενικές αντιλήψεις σχετικά με τη χρήση της τεχνολογίας και η γνώση των ψηφιακών μέσων, αποτελούν σημαντικούς παράγοντες που επηρεάζουν την επιλογή της παραδοσιακής ή της ψηφιακής ανάγνωσης (Baker, 2010).

Στην Αμερική, σχετική έρευνα έδειξε ότι οχτώ (8) στους δέκα (10) νέους ηλικίας 16 έως 29 ετών διαβάζουν τουλάχιστον ένα (1) βιβλίο το χρόνο και ότι έξι (6) στους 10 (δέκα) επισκέπτονται την τοπική δημοτική βιβλιοθήκη. Αρκετοί νέοι αναφέρουν επίσης ότι διαβάζουν περισσότερο ψηφιακά, χρησιμοποιώντας τα κινητά τους τηλέφωνα, tablet ή ηλεκτρονικούς υπολογιστές. Πιο συγκεκριμένα, το 55% των ψηφιακών αναγνώστων χρησιμοποιούν ηλεκτρονικό υπολογιστή (H/Y) (Zichur et al., 2012).

Στην Ελλάδα, η έρευνα έδειξε ότι οι νηπιαγωγοί δεν αντιμετωπίζουν αρνητικά τη χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή (H/Y) στο νηπιαγωγείο και ότι έχουν προετοιμαστεί για την κατά το δυνατό καλύτερη αξιοποίησή του. Βασικές προϋποθέσεις αποτελούν τόσο η σωστή επιμόρφωσή όσο και η κατάλληλη κτιριακή και υλικοτεχνική υποδομή των νηπιαγωγείων (Χριστοδούλου- Γκλιάνου & Γουργιώτου, 2009). Παρόλα ταύτα δείχθηκε ότι οι αντιλήψεις των νηπιαγωγών προσανατολίζονται περισσότερο στη χρήση του H/Y για τη διεκπεραίωση των γραφειοκρατικών διαδικασιών του σχολείου αλλά και για την προετοιμασία της διδασκαλίας, και λιγότερο, ως παιδαγωγικό εργαλείο, κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας (Οικονομίδης & Ζαράνης, 2010).

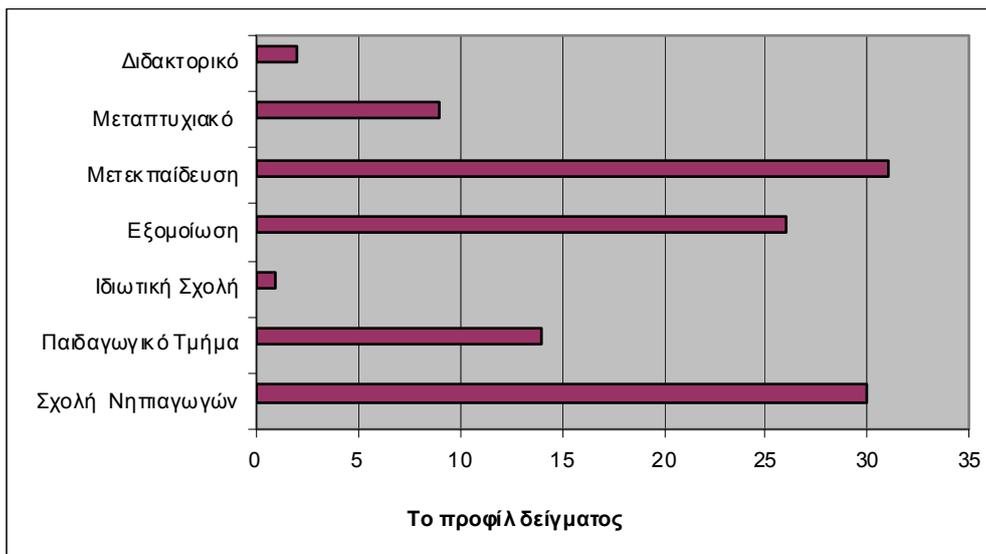
Βέβαια, η ανάγνωση λογοτεχνημάτων με χρήση υπολογιστή έχει δείχθει ότι αποτελεί μέθοδο την οποία οι νηπιαγωγοί εφαρμόζουν στην τάξη. Επιπροσθέτως η έρευνα έδειξε, ότι οι νηπιαγωγοί αντιμετωπίζοντας τις δυσκολίες των φτωχών βιβλιοθηκών, για να φέρουν τα παιδιά σε επαφή με την παιδική λογοτεχνία αξιοποιούν το διαδίκτυο ως πηγή αναζήτησης ψηφιακών λογοτεχνικών κειμένων (Αντωνάτου, 2012).

Σύμφωνα με ερευνητικά αποτελέσματα, η ανάγνωση με χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή (H/Y), προσφέρει μεγαλύτερες δυνατότητες στους αναγνώστες τόσο μέσα όσο και έξω από τη σχολική τάξη. Η άμεση διαθεσιμότητα, η εύκολη πρόσβαση, η ποικιλία και το χαμηλό κόστος αποτελούν σημαντικά πλεονεκτήματα. Επιπροσθέτως ο αναγνώστης, έχει τη δυνατότητα να ακούει το κείμενο. Όμως αντίστοιχα, και ο παραδοσιακός τρόπος ανάγνωσης, ενισχύει βασικές ικανότητες των μαθητών για αυτό είναι σημαντικό να συνεχίσει να διδάσκεται στην τάξη (Pledger, 2010).

Σκοπός της παρούσας έρευνας είναι να καταγράψει τις αντιλήψεις των νηπιαγωγών για το ρόλο του ψηφιακού βιβλίου και της ψηφιακής «γωνιάς βιβλιοθήκης». Τα βασικά ερευνητικά ερωτήματα είναι αν οι νηπιαγωγοί είναι θετικά ή αρνητικά προδιαθετημένοι για την ανάγνωση ψηφιακών βιβλίων (e-books) στο νηπιαγωγείο αλλά και για την αντικατάσταση της παραδοσιακής γωνιάς βιβλιοθήκης από τη ψηφιακή. Σκοπός είναι, επίσης, να διερευνήσει τους λόγους που οδηγούν στη διαμόρφωση των συγκεκριμένων απόψεων.

Μέθοδος

Πληθυσμό της έρευνας αποτέλεσαν άνδρες και γυναίκες εκπαιδευτικοί δημοσίων και ιδιωτικών νηπιαγωγείων της Κρήτης. Το δείγμα της παρούσας έρευνας ήταν 45 νηπιαγωγοί (n=45). Μέσο συλλογής δεδομένων ήταν η ημιδομημένη συνέντευξη και πραγματοποιήθηκε ανάλυση περιεχομένου (Βάμβουκας, 2007). Ο μέσος όρος προϋπηρεσίας των νηπιαγωγών, ήταν 15 χρόνια. Στο προφίλ των νηπιαγωγών εκτός από τη βασική εκπαίδευση περιλαμβάνονταν και μεταπτυχιακές σπουδές. Πιο συγκεκριμένα, όπως φαίνεται στο σχήμα 1, από το σύνολο του δείγματος τριάντα (30) είχαν πτυχίο Σχολής Νηπιαγωγών, είκοσι έξι (26) είχαν κάνει εξομοίωση, ενώ δεκατέσσερις (14) ήταν πτυχιούχοι Δημόσιων Παιδαγωγικών Τμημάτων και ένας (1) Ιδιωτικής Σχολής. Μετεκπαίδευση είχαν κάνει οι τριανταένα (31), και κατείχαν μεταπτυχιακό και διδακτορικό τίτλο σπουδών εννιά (9) και δύο (2) εκπαιδευτικοί αντίστοιχα.

Σχήμα 1. Το προφίλ του δείγματος της έρευνας

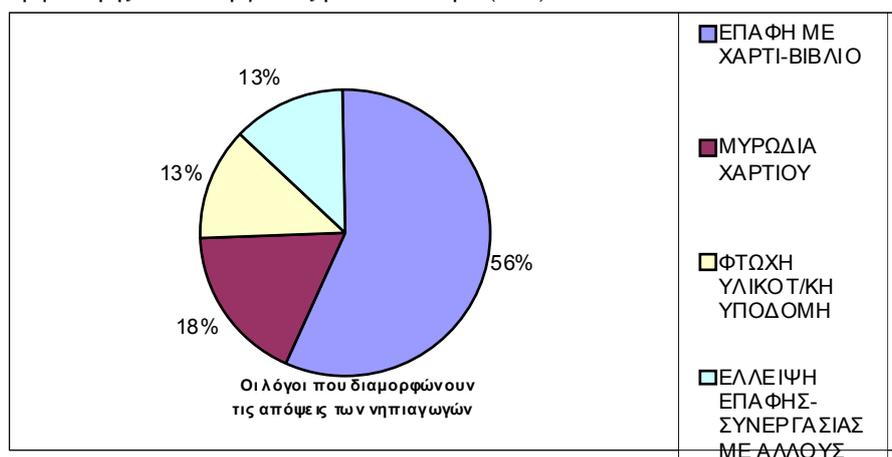
Αποτελέσματα

Τα δεδομένα της έρευνας έδειξαν ότι οι απόψεις των νηπιαγωγών για την αντικατάσταση της παραδοσιακής «γωνιάς βιβλιοθήκης» από ψηφιακή είναι αρνητικές. Συγκεκριμένα, όπως φαίνεται και στο σχήμα 2, το 91% των ερωτηθέντων απάντησαν «όχι» ενώ το 9% δεν είχε διαμορφωμένη άποψη και απάντησε «δε γνωρίζω».

Σχήμα 2. Οι απόψεις των νηπιαγωγών για την αντικατάσταση της παραδοσιακής «γωνιάς βιβλιοθήκης» από τη ψηφιακή

Οι λόγοι για τους οποίους οι νηπιαγωγοί είχαν αρνητική άποψη για την αντικατάσταση της παραδοσιακής από τη ψηφιακή «γωνιά βιβλιοθήκης», ήταν ποικίλοι. Πιο συγκεκριμένα, όπως φαίνεται στο σχήμα 3, ένας από τους πιο βασικούς λόγους της άρνησης, ήταν η απουσία της επαφής με το χαρτί (56%). Άλλοι λόγοι που αναφέρθηκαν ήταν η έλλειψη της μυρωδιάς του χαρτιού (18%), η φτωχή υλικοτεχνική υποδομή των νηπιαγωγείων (13%) και η έλλειψη επαφής και συνεργασίας με άλλα άτομα (13%).

Σχήμα 3. Οι λόγοι των αρνητικών απόψεων των νηπιαγωγών για αντικατάσταση της παραδοσιακής «γωνιάς βιβλιοθήκης» από τη ψηφιακή

Είναι αξιοσημείωτο ότι η επαφή με το χαρτί χαρακτηρίστηκε από την πλειοψηφία των ερωτηθέντων ως «ανάγκη» του αναγνώστη. Από τους αρνητικά προδιαθετημένους νηπιαγωγούς, οι είκοσι έξι (26) και σε ποσοστό 63%, θεωρούν ότι ο ρόλος της ψηφιακής «γωνιάς βιβλιοθήκης» είναι συμπληρωματικός σε αυτόν της παραδοσιακής. Δηλαδή, οι νηπιαγωγοί έχουν την άποψη ότι η παραδοσιακή γωνιά βιβλιοθήκης μπορεί να συμπληρώνεται με τη χρήση της ψηφιακής γωνιάς και όχι να αντικαθίσταται.

Συμπεράσματα -Συζήτηση

Σύμφωνα με την έρευνα αυτή, οι νηπιαγωγοί λένε όχι στην αντικατάσταση της παραδοσιακής γωνιάς βιβλιοθήκης από τη ψηφιακή. Προσδίδουν στο ψηφιακό βιβλίο (e-book) ένα συμπληρωματικό ρόλο στο παραδοσιακό βιβλίο. Οι λόγοι είναι ποικίλοι και σχετίζονται τόσο με την υλικοτεχνική υποδομή των νηπιαγωγείων, την οποία θεωρούν ανεπαρκή, όσο και με την «ανάγκη» της επαφής του αναγνώστη με το χαρτί. Πιο συγκεκριμένα, όπως χαρακτηριστικά υποστηρίζουν, τα παιδιά μπορούν να αγκαλιάζουν το βιβλίο, να το μυρίζουν, να περπατούν στο χώρο από γωνιά σε γωνιά, να επικοινωνούν και να συνεργάζονται με τους γύρω τους.

Υποστηρίζοντας την δυνατότητα που προσφέρουν τα παραδοσιακά βιβλία στα παιδιά να προσεγγίζουν το γραπτό κείμενο πέρα από την ακοή και την όραση, μέσω περισσότερων αισθήσεων, όπως της αφής και της όσφρησης, οι νηπιαγωγοί θέτουν το σημαντικό ζήτημα της πολυαισθητηριακής προσέγγισης της γνώσης και της λογοτεχνίας.

Καθώς όμως η ψηφιακή βιβλιοθήκη δεν προσφέρει τη δυνατότητα προσέγγισης του κειμένου μέσω πολλών αισθήσεων, όπως επίσης ευκαιρίες επαφής και συνεργασίας ενώ παράλληλα η υλικοτεχνική υποδομή είναι ανεπαρκής, οι νηπιαγωγοί δεν συμφωνούν να αντικαταστήσει την παραδοσιακή βιβλιοθήκη.

Τα αποτελέσματα της παρούσας έρευνας συμφωνούν με αυτά των Χριστοδούλου & Γουργιώτου (2009), διότι κατά ένα μεγάλο ποσοστό οι νηπιαγωγοί είναι θετικά προδιαθετημένοι στη χρήση και συμπληρωματική αξιοποίηση της ψηφιακής βιβλιοθήκης, συμπληρώνοντας την χρήση της παραδοσιακής. Επίσης, συμφωνούν ότι βασική προϋπόθεση αποτελεί η υλικοτεχνική υποδομή.

Η παρούσα έρευνα, διαφωνεί με τους Ζαράνη & Οικονομίδη (2010), διότι οι νηπιαγωγοί, αν και είναι αντίθετοι στην πλήρη αντικατάσταση της παραδοσιακής βιβλιοθήκης από τη ψηφιακή, εντούτοις προσανατολίζονται στη συμπληρωματική χρήση του υπολογιστή για ψηφιακή ανάγνωση λογοτεχνημάτων. Αυτά τα αποτελέσματα δείχνουν ότι κατά ένα μεγάλο ποσοστό (63%) οι νηπιαγωγοί είναι διατεθειμένοι να χρησιμοποιούν τον ηλεκτρονικό υπολογιστή ως παιδαγωγικό εργαλείο και κατά τη διάρκεια της διδακτικής πράξης.

Θα ήταν σκόπιμο να διερευνηθούν οι απόψεις των νηπιαγωγών με λιγότερη προϋπηρεσία αλλά και να διεξαχθεί έρευνα με τη χρήση αποκλειστικά και μόνο ψηφιακής γωνιάς βιβλιοθήκης στο νηπιαγωγείο.

Αναφορές

- Αντωνάτου, Σ. (2012). *Η Επεξεργασία της Παιδικής Λογοτεχνίας στο Νηπιαγωγείο*. Πανεπιστήμιο Κρήτης: Μεταπτυχιακή διπλωματική εργασία <http://elocus.lib.uoc.gr>
- Βάμβουκας, Μ. (2007). *Εισαγωγή στην Ψυχοπαιδαγωγική Έρευνα και Μεθοδολογία*. Αθήνα: Γρηγόρης.
- Baker, R. (2010). *Comparing the readability of text displays on paper, e-book readers, and small screen devices* University of North Texas: Dissertation Prepared for the Degree.
- Chih-Cheng, L. (2010). "E-Book Flood" for Changing EFL Learners' Reading Attitudes. *US-China Education Review*. (7) 11, 36-43.
- Zickuhr, K., Rainie, L., Purcell, K., Madden, M., & Brenner, J. (2012). Younger Americans' Reading and Library Habits. *Pew Research Center's Internet & American Life Project*. <http://libraries.pewinternet.org/2012/10/23/younger-americans-reading-and-library-habits/>
- Jones T. & Brown, C. (2011). Reading engagement: a comparison between e-books and traditional print books in an elementary classroom. *International Journal of Instruction*. (4) 2, 2-22.
- Lamp, A. (2011). Reading Redefined for a Transmedia Universe. *Learning and Reading with Technology*. (1) 11, 12-17.
- Οικονομίδης, Β. & Ζαράνης, Ν. (2010). Η χρήση του ηλεκτρονικού υπολογιστή στην Προσχολική Εκπαίδευση: συνεντεύξεις με νηπιαγωγούς. Στο Α. Τζιμογιάννης, (Επιμ.). *Πρακτικά εργασιών 7ου*

- Πανελλήνιου Συνεδρίου με Διεθνή Συμμετοχή «Οι Τ.Π.Ε. στην Εκπαίδευση». Τόμ. Β', (σ. 545-552). Κόρινθος: Πανεπιστήμιο Πελοποννήσου.
- Pledger, P. (2010). Future of the book. IASL, SLAQ and therein by the authors. *Diversity Challenge Resilience: School Libraries in Action Proceedings*. At the 12th Biennial School Library Association of Queensland, the 39th International Association of School Librarianship Annual Conference incorporating the 14th International Forum on Research in School Librarianship, , 27 September - 1 October. Brisbane QLD Australia.
- Rainie, L., Zickuhr, K., Purcell, K., Madden, M. & Brenner, J. (2012). *The rise of e-reading. A project of the Pew Research Center*. Retrieved from <http://libraries.pewinternet.org/2012/04/04/the-rise-of-e-reading/>
- ΥΠΔΒΜ (2011). Μείζον Πρόγραμμα Επιμόρφωσης. *Νέο Σχολείο. Πρόγραμμα Σπουδών για το «Νέο Σχολείο»*. Πεδίο: Πολιτισμός-Δραστηριότητες Τέχνης για την Υποχρεωτική Εκπαίδευση. Αθήνα: ΕΣΠΑ
- ΥΠΕΠΘ (2003). *Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών για το Νηπιαγωγείο*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.
- Χριστοδούλου-Γκλιάου, Ν. & Γουργιώτου, Ε. (2009). Στάσεις των νηπιαγωγών δημόσιων και ιδιωτικών νηπιαγωγείων για τη χρήση του υπολογιστή στην προσχολική τάξη. *Επιθεώρηση Εκπαιδευτικών Θεμάτων*, 15, 148-165.